

A PUNT DE SORTIR

LES FRASES FAMOSES, per LLUIS SEGALÀ i ESTALELLA, Membre de l'Institut.

HIGIENE DE L'ALIMENTACIÓ, per J. TARRUELLA, Doctor en Medecina.

MANUAL D'INDUMENTARIA, per LLUIS LABARTA, Professor a l'Escola Catalana d'Art dramàtic.

EL DRET MUNICIPAL VIGENT, per J. LLORET, Director de l'Escola de Funcionaris.

RESUM DE BOTÁNICA, pel P. BARNOLA, S. J.

LA PEDAGOGIA EN LES ARTS DEL DIBUIX, per FRANCESC GALÍ, Director de la Escola dels Bells Oficis.

LA LLUITA CONTRA LES MOSQUES, per J. AGELL, Director del Laboratori Provincial de Química.

MINERVA

COL·LECCIÓ
CONEIXEMENTS

POPULAR DELS
INDISPENSABLES

LA NEUROSIS I ELS NEURÒTICS

PER

JOÀN ALZINA I MELIS

Vol. 6

Director del Manicomí de la
Santa Creu

35 cts.

MINERVA

COL·LECCIÓ POPULAR
DELS CONEIXEMENTS INDISPENSABLES
EDITADA PEL CONSELL DE PEDAGOGÍA
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

SERIE DE PETITS VOLUMS CONTENINT CADA UN D'ELLS UN
RESUM COMPLET DE LA MATERIA RESPECTIVA I DOCUMENTATS
AMB IL·LUSTRACIONS, SOTA COBERTA A DUGUES TINTES

CADA VOLUM : 0'55 PTES.

Amb aquesta publicació, el Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona tracta d'eixamplar més la intenció que el creava, extenent tant com sigui possible l'ambient de la cultura. No solament calen organismes d'estudi superior i d'alta creació científica i artística, mes també òrguens de vulgarització que facin patrimoni de totes les classes aquelles coneixences que són el fons comú de la cultura, i el divers grau de possessió de les quals senyala el rang divers de cada poble en el cercle dels pobles germans. A la nostra terra es sent cada dia més la necessitat de guanyar el temps perdut, i per això cal — i a això aspira aquesta Col·lecció popular dels coneixements indispensables — suplir moltes deficiències nades no tant de les exigències avars que porta l'especialització, com de l'absència de plans orgànics d'ensenyança.

MINERVA

COL·LECCIÓ POPULAR DELS CONEIXEMENTS INDISPENSABLES
EDITADA PEL CONSELL DE PEDAGOGÍA
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

VOLUM 6

LA NEUROSIS I ELS NEURÒTICS

PER

J. ALZINA I MELIS

Director del Manicomi de la Santa Creu

BARCELONA

DIPÒSIT GENERAL: BONAVÍA & DURÀN, BOQUERÍA, 20

Es propietat del Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona.
Reservats els drets de traducció i reproducció.

INTRODUCCIÓ

Les neurosis formen una categoria de malalties imprecisa i circumstancial, però que en son complexe respòn adequadament a les necessitats momentànies de la ciència mèdica. S'aplica aquell nom a les malalties nervioses de les quals no es coneix a hores d'ara les lèssions productores, ni àdhuc examinat l'organisme amb l'auxili dels més fins mitjans de recerca.

Fàcil de veure és l'artificialitat de tal agrupament: dolències que amaguen avui el mecanisme de llurs trastorns estructurals i mostren cervells i nervis iguals als d'homes sans, poden demà revelar-lo estudiades amb altres instruments més perfectes que els actuals, amb microscopis de major potencia i reactius de sensibilitat més esquisida. Amb moltes malalties ha succeït així; els exemples abunden: el tètanus era abans considerat com una neurosi, i ara, en canvi, a ningú se li ocorreria fer-ho. L'epilepsia tampoc s'ha d'incloure entre les neurosis: nosaltres no l'hi incloem, car les perturbacions estructurals de diverses formes al menys són prou conegudes (l'epilepsia comprèn gran riquesa de formes), i de cada dia es van delimitant amb més claretat.

Una nova raó ben poderosa existeix, a més, per no col·locar l'epilepsia en aquesta categoria; l'epilepsia no es redueix únicament a l'atac convulsiu, puix tant o més essencials són també els desordres psíquics, els desordres de la intel·ligència, de la voluntat, del caràcter, que fan de tants epilèptics boigs gravíssims. La íntima gènesi de les neurosis pot ésser, i és a vegades, psíquica; sovint elles es caracteritzen per manifestacions psíquiques, mes mai porten a un canvi permanent de la personalitat, a la seva disolució, en una paraula, a les malalties mentals o psicosis, a la follia; els accessos mentals dels histèrics no duren llarg temps. Certament que existeixen casos dubtosos, formes indefinides o de passatge, pacients que adés tinguin la neurosis *A*, adés la psicosis *B*; fenomen és aquest, però, que la natura presenta sovint ca per no presentar-lo hauria d'ésser una cosa fixa, i la realitat, mai és una cosa immòvil.

Cal remarcar que les neurosis, com totes les dolències, com les psicosis mateixes, o sia, com les dolències mentals, tenen necessàriament un substracte orgànic. No es concebeix cap fenomen orgànic, fisiològic o patològic, sense la corresponent particularitat estructural qui el sustenti; això no s'ha d'oblidar mai. Cada modalitat de la vida té la seva raó d'ésser en una especial estructura, física o química. Aquestes afirmacions no signifiquen, d'altra part, la identitat de lo orgànic i lo inorgànic, problema que aquí no hem d'aclarir i que està fóra de la Biologia, sinó que constitueixen un postulat, base de qualsevol investigació, postulat que s'ha acceptat sols en els temps moderns i que, quan s'arrecona, condueix l'home a errors gravíssims; els progressos de la Psiquiatria, branca de la Medicina que s'ocupa de les malalties mentals, data justament de l'època en que tal postulat s'infiltrà en l'ambient científic, i a ell és degut.

Les conseqüències del postulat susdit no romanen en el camp de la teoria pura, sinó que es reflecteixen en la pràctica. Si una persona pateix de neurastenia o d'idees fixes, en pateix per l'especial constitució de son cervell; per consegüent, aquell que s'imagini curar-la arrencant-ne la idea amb hàbils raons o amb la suggestió hipnòtica, sofreix una perillosa il·lusió. Suprimida la idea es suprimeix solament l'efecte immediat: el cervell resta igual d'abans i fatalment retornarà la mateixa idea o altra semblant manifestació morbosa: per curar el pacient és necessari modificar el cervell; creure que les neurosis curen amb el raonament o la suggestió, vol dir no posseir idees exactes sobre la gènesi llur.

Nosaltres just ens ocuparem, en aquestes pàgines, de les neurosis més corrents i que menys detalls tècnics requereixen per llur descripció.

CONSTITUCIÓ NEUROPÀTICA

Causes. — El temperament neuropàtic, la constitució nerviosa, la diàtesis nerviosa y la nerviositat s'adquireixen per herència quasi sempre, en un 80 per 100 dels casos, segons Krafft-Ebing. Els éssers vius, al venir al món reben de llurs progenitors no sols una forma determinada i determinades qualitats físiques i psíquiques,

sinó també determinada capacitat morbosa. La influència dels actes de l'home s'estén més enllà de la seva vida; els boigs, els histèrics, els bevedors, els morfinòmens, engendren fills nerviosos; nerviosa pot resultar la prole eixida de pares afeblits per greus malalties o per intoxicacions, la de pares simplement desnutrits o viciosos o vells, i la dels que viuen en estat de violenta tensió psíquica.

Els temps moderns són altament propicis per la difusió de la nerviositat, car les condicions de la vida, tant en l'ordre orgànic com en el psíquic, exigeixen una despesa exagerada de força nerviosa. Tal volta en cap època històrica fou tan crudel la lluita i major l'inquietut íntima i el descontent. L'existència nostra està replena d'excitacions, de canvis sobtats i de violentes emocions. Per una fatalitat quasi bé inevitable, nombrosos factors conspiren contra la integritat del nostre cervell i dels nostres nervis: les lluites econòmiques són d'una violència mai vista, la població es concentra de cada dia més en les grans urbs i defuig els nuclis rurals, més en contacte amb la natura; la classe mitja viu plena d'exigències i escassa de mitjans, i els proletaris treballen massa, mengen poc i dormen pitjor. La implantació de la maquinària ha fet desaparèixer el treball a domicili, més sa i reposat que el de la fàbrica. Nombroses són les categories de persones en les classes elevades i en les més humils, per les quals la fruïció de l'aire lliure i del camp representa una cosa impossible o poc menys. ¿No és evident que totes aquestes circumstàncies han d'influir sobre els organismes, debilitant llur resistència nerviosa i sobre la descendència, engendrant-la predisposta a les diverses malalties nervioses i mentals? ¿Com poden posar al món fills robustos, dones que passen dotze o catorze hores al taller, o funcionaris modestos, insegurs del demà, que passen el dia dintre oficines fosques i ofegades?

L'escola és planter de nerviosos, la secundària d'una manera especial, i en alguns països en proporció inquietant. Convé notar, no obstant, que no és tant la feina intel·lectual que gasta el cervell, segons creuen molts, com els tòxics, els excessos genitals, la higiene defec-tuosa i les emocions repetides, i que d'aquests factors depèn principalment l'abundància del temperament neuropàtic entre els intel·lectuals.

L'alcohol significa, per qui n'abusa, l'ingestió d'un verí d'acció electiva sobre la cèl·lula nerviosa. No abusen sols de l'alcohol els

ubriacs, sinó que també són deleteries les grans quantitats, malgrat siguin tolerades, i fins en ocasions les petites repetides a la llarga. Els licors haurien de proscriure's, i només el vi pot pendre's sense perjudici, moderadament, en els repassos, per les persones adultes, mai per infants i adolescents.

Si bé no és cert que l'abús de funcions tan imperioses com les reproductives condueixi a la bogeria o a la paràlisi, en canvi debilita la resistència del sistema nerviós, en socava l'equilibri i destrueix el caràcter, convertint a l'home en presoner de les circumstàncies de moment.

També les infeccions greus, el tifus per exemple, poden destruir l'harmonia orgànica, i convertir en nerviós un temperament que naturalment no ho és.

Descripció. — ¿Quines són les notes distintives de la constitució neuropàtica? Comencem per dir que aquí, com en tots els fenòmens naturals, s'observa gran diversitat de gradacions que, partint dels individus que porten llur temperament latent, si oportunes circumstàncies no el revelen, arriba a aquells casos evidents fins i tot pels llecs.

Orgànicament les persones nervioses solen presentar les característiques del tipus patològic descrit per l'il·lustre clínic italià, Aquiles de Giovanni, amb el nom de tipus *hipostènic* o *feble*. Es tracta de persones de pell fina, cos gràcil, múscles flàcids, limfàtics, pit i abdomen petits; tenen la dimensió corresponent a la màxima apertura dels braços major que l'estatura (*macroscelis*), i de l'escassa capacitat toràcica en provenen, com a conseqüència, un cor petit, una circulació deficient i propensió marcadíssima als mals respiratoris, a la tuberculosi sobretot, i als circulatoris. La durada mitja de llur vida és en termes ordinaris curta; són individus de pubertat anticipada i fàcils a caure víctimes de les infeccions; i els moments biològics, la dentició, la pubertat, etc., representen per ells crisis serioses i fins greus.

En relació a llurs orgues cerebro-espinals cal fer notar la reacció als estímols prompte, viva, fugitiva i d'agotament ràpid. Sabut és quan sensibles es mostren les persones nervioses als canvis atmosfèrics, la freqüència amb la qual presenten somnolència i deliri en el curs de

les malalties corporals, lo molt que pateixen de dolors neuràlgics (migranyes), i lo malament que resisteixen la calor, el xeloc especialment. Els tòxics, l'alcohol en primer terme, resulten fatals als nerviosos, i a llur acció responen sovint de maneres insòlites.

Psíquicament es caracteritzen per llur instabilitat afectiva, per llur apassionament i per la intensitat de llurs esclats emocionals. Són esperits rumorosos en les manifestacions mímiques de les sensacions de dolor o de plaer, impressionables en excés i que ja de petits sofreixen de por immotivada, de por dels escarabats o dels ratolins, o de la fosca o d'un crit. Són esperits de fantasia brillant, de pensament agut i intuitiu, però mancat de profunditat, constància i energia. Remarcable sembla la precocitat en tals individus, i la força de certs instints i llur inclinació vers les anormalitats.

Naturalesa. — La constitució neuropàtica, el temperament nerviós, la diàtesis nerviosa o la nerviositat, no és una malaltia, sinó una anomalia, una desviació de la normalitat humana apte pel desenrotllament de les malalties mentals i nervioses, una menor resistència del sistema nerviós envers els estímols que ataquen l'organisme tant si procedeixen de l'exterior com de l'interior.

La diferència entre anomalia i malaltia no és qüestió de grau sino de naturalesa. L'anomalia significa una manera especial d'ésser de la qual poden sortir dolències distintes. La nerviositat vol dir predisposició a les malalties nervioses i mentals.

Tractament. — Mai repetiríem aquí els planys inútils de certs higienistes sobre els inconvenients de la vida moderna. Les forces que han portat la societat al punt on es troba, són anteriors i superiors als planys de l'home. L'home pot únicament adaptar-les, humanitzar-les, ajustar la seva activitat individual a les normes higièniques i corregir llur obra cega.

El cos nostre i el nostre esperit demanen justa distribució del repòs i de l'exercici. Ambdós s'han d'alternar durant el dia de manera que mai s'arribi, no ja a l'agotament, sinó ni a la fatiga; permanèixer sis o set hores seguides al gabinet d'estudi o a l'escriptori, amb l'esperit en tensió, respirant un ambient sovint confinat i amb el cos en posicions violentes, constitueix una gran equivocació: qui interrompi son quefer de tant en tant, per fer un passeig o un xic

de sport, per menjar una mica o discórrer amb un amic, es trobarà, després, més àgil de pensament. Cal a més, que les persones ocupades en treballs intel·lectuals hagin esment de lo beneficiós del canviar l'un per l'altre; passar d'una ocupació intel·lectual a una altra diversa, vol dir descansar de la primera per reprendre-la més endavant amb nova empenta.

L'home ha de dormir lo suficient, set hores com terme mig, dins una habitació espaiosa i airejada, i ha de menjar més vegetals i fruites de les que ordinariament menja, i menys carn. Els temperaments nerviosos no han de beure licors ni vins, ni per excepció, quan no sigui més que per llur tendència vers l'abús dels tòxics; aquesta tendència s'explica per la irregularitat de llur estat d'ànim, necessitat d'assolir artificialment l'euforia, el benestar, o de mantenir-se ferm mitjançant excitants. El tè, cafè i tabac es poden permetre a vegades moderadament, si bé sigui millor abstenir-se'n.

El casament amb persones greument tarades de nerviositat, o en les famílies de les quals hi hagi boigs o neuròtics, s'ha de desconsellar sempre. Els metges i els moralistes haurien de considerar com un deure desvetllar el sentiment de la responsabilitat envers els futurs. Quan no sembli contraindicat el matrimoni a persones predisposades, per la lleugeresa de llur predisposició o per altres motius superiors, no és permeti fins ben terminat el desenrotllament, això és, després dels divuit o dinou anys en les noies i més tard en els homes.

Cura particular s'ha de tenir dels nens de pares nerviosos. Els ha de criar una dida robusta, si sa mare no pot, i no se'ls ha de desmamar massa prest, abans dels dotze o catorze mesos; han d'estar molt a l'aire lliure, millor al camp; no permanixeràn dins estancies massa calentes ni es banyaràn amb aigua massa calenta, en una paraula, s'extremarà amb ells tot allò que aconsella la ciència mèdica de la infància. Més endavant llur alimentació serà a base de llet, purés, substancies grasses i dolces i fruites, amb exclusió de tè, cafè i alcohòlics, sense pendre carn durant els quatre primers anys.

Freqüentament delata els infants nerviosos llur són agitat i ple de pesombres; defugi's llavors de dar-los narcòtics, i esculleixi's per facilitar la són una habitació fresca on no se'ls hi tindrà sols, ni massa a les fosques; se'ls donarà algú bany tebi a la nit i jamai bromurs sense prescripció mèdica.

S'afavorirà el desenrotllament de la *caixa del cos*, com sol dir-se, del tòrax, del cor i columna vertebral, per medi d'exercicis racionals. Recordi's que l'organisme tendeix naturalment a compensar ses imperfeccions, i que, per consegüent, l'home pot, amb procediments adequats, intensificar aquesta tendència. Greu perill porta subjectar nois de constitució diferent als mateixos exercicis gimnàstics i pel mateix temps.

La societat i sos distints orgues cooperen a la lluita en favor de l'equilibri nerviós per mitjà de les maneres ja conegudes: lleis reguladores del treball, lleis anti-alcohòliques, abaratament i higienització dels lloguers, introducció de mètodes i plans racionals d'ensenyança, difusió de la cultura higiènica, etc., etc.

LA NEURASTENIA

Causas. — Els antecedents hereditaris d'ordre nerviós constitueixen, segons ensenya l'experiència unànim, una preparació de l'organisme per l'adquisició de la neurastenia o neurosi de Beard, així anomenada del nom de qui la descrigué conscientment per primera vegada. No és estrany, doncs, que els pares de molts neurastènics presentin trastorns nerviosos accentuats, veritables malalties nervioses, amb freqüència la mateixa neurastenia, o altres dolencies de les que solen deixar tarats els descendents: les de la nutrició íntima dels teixits, l'obessitat, la diabetes, la gota per exemple.

Krafft-Ebing entre 500 casos ha trobat antecedents hereditaris en 318: en 2, suïcidi del pare; en 5, alcoholisme del pare; en 50, malalties nervioses del pare, i en 99 de la mare; en 10 psicosis del pare, i en 16, de la mare, i en 136, malalties nervioses dels pares i de diversos membres de la família. L'existència de la neurastenia en els progenitors, l'herència uniforme d'aquesta malaltia es troba escasses vegades; la intoxicació dels ascendents, en canvi, l'alcoholisme sobretot, crea mantes voltes el terreny oportú per la neurastenia dels descendents.

Veritat és que en certs casos de neurastenia apareguda en els primers anys de la vida congènita, no es descobreix cap causa, excepte el fort gravamen hereditari; això no obstant, no serà fóra de

lloc advertir que l'herència no és un fet inexorable, ni s'ha de considerar mai positiva, sense un examen o recerca detinguda. Poc científica és la lleugeríssima conducta d'aquells que partint de perturbacions inconsistentes dels pares, donen com real el factor hereditari i sobre ell funden pronòstics graves.

Variables són les altres condicions predisposants o directament productores d'aquesta neurosis. Entre elles, cal contar en primer terme les emocions, passions o sentiments: d'una manera particularíssima les depriments, com la gelosia, les desil·lusions, l'ansietat, el dolor, la por. Els moviments afectius repercuteixen en formes diverses segons els individus, en tots els mecanismes corporis, els quals obren a la manera d'ecos o ressonadors; les variacions de la respiració, de la circulació, de la veu, de la mímica demostren amb evidència tal cosa fins en els més profans, i els estudis de Mosso, Patrizi i altres fisiòlegs l'han escorcollada en els seus detalls minuciosos. Una forta sotragada afectiva ha bastat a fer sorgir en alguns casos, sobtadament, els símptomes de la malaltia.

Precisament si la neurastenia ha sobrevingut després de llargs períodes de treball intel·lectual, i si ataca tant els estudiosos, no a aquell, tan bescantejat abans, sinó el desassossec, a la trepidació afectiva convé atribuir-ho; els mals del *surmenage* tenen molt de fantàstic o inexacte. La importància química dels processos mentals és mediocre; recerques acuradíssimes de Bernstein, Joteyko, Lugaro, demostren la gran resistència dels teixits nerviosos a la fatiga psíquica pura, i la mateixa observació diària de tants estudiosos arribats serenament a edats avançades confirma com l'exercici de la intel·ligència, per intens que sigui, no es resol en perturbacions de cap mena. És la inquietut d'una veritat que defuig el corc, que mina l'energia de la cèl·lula cerebral; el minen el temor de defraudar esperances, el menjar escàs i dolent de l'estudiant pobre, les vetlles insomnes passades sobre els llibres en la imminència d'un examen, en una paraula, les males condicions higièniques del treball intel·lectual i l'energador estat emocional, que tantes voltes l'acompanya. Els centres nerviosos no romanen somoguts, tant del que pensen o treballen com de l'acció reflexa dels desordres afectius, i sobretot dels tòxics, efecte dels desordres susdits, perquè ¿qui no sab que un teixit orgànic pot funcionar deixant residu escàs (els residus són la causa de la fatiga) i

ésser a l'ensem sensibilíssim als residus procedents d'altres parts? Els orgues nerviosos pertanyen a aquesta categoria; llur fina estructura pateix tot-d'una per l'acció dels verins o metzines, n'és sensibilíssim, si bé d'altra part apenes corre el perill d'intoxicar-se per sí mateix.

Qui mediti lo exposat fins ara, comprendrà clarament com la vida moderna, amb la seva agitació, amb la feixuga càrrega emocional, que n'és l'exponent, ha de contribuir forçosament a la difusió de la neurastenia. Les persones que no es prenen la molestia de pensar, solen atribuir la part corresponent al factor social a majors coneixements dels metges, i fins a un abús de la paraula neurastenia sovint aplicada indegudament; cert és que aquests fets són exactes, mes concedir-los tan valor equival a desconèixer la realitat en absolut. Els clínics de l'Escola d'August Murri, de Bolonia, han tingut ocasió d'observar a la Romagna i al Bolonyès, riquíssimes regions agrícoles del centre d'Itàlia, el ràpid intensificar-se de la difusió de la neurastenia després de 1870, paral·lelament a l'aparició i creixença de les lluites socials, avui tan vives en aquella pagesia.

Apenes existeix perturbació important del cos que no sigui capaç de conduir a la neurastenia. Hi condueixen la gran fatiga física, les caminades, el sport massa perllongat, per exemple; hi condueixen els cops o traumatismes; hi condueixen les malalties agudes i cròniques locals i generals, i en alt grau les infeccions (el tifus, el paludisme i la grippe són les més actives des d'aquest punt de vista); hi condueixen les intoxicacions, l'alcohòlica en primer lloc; hi condueixen els vicis i excessos, l'anèmia, la mala alimentació, l'abús d'operacions hidroteràpiques massa calentes o massa fredes; en una paraula, poques són les dolències amb tal riquesa d'agents causals. Els centres cerebro-espinals poden caure en condicions de menor resistència per múltiples condicions, les quals ofeguin llurs processos de reparació de naturalesa tan delicada i tan íntimament relacionada amb totes les funcions de l'organisme. Aquí, és un que en virtut d'un catarro crònic de l'intestí no absorbeix els materials necessaris per la reconstrucció continua de les cèl·lules nervioses; allà, és un al qual l'edat o la sífilis han lesionat les parets arterials, dificultant per consegüent els canvis de matèria entre la sang i els teixits que d'ella han de treure continuament els elements de llur vida; allà, és un malalt de l'uretra, en el que per l'excitació anòmala i seguida de les fi-

bres sensitives d'aquest orgue, es modifica lentament la composició química dels centres nerviosos, i, per conseqüència, llur manera de reaccionar.

Descripció. — Inaudita és la riquesa dels seus símptomes o manifestacions; ja que poden afectar a totes les funcions de l'economia, fins el punt de que cap se'n veu lliure, i ¿com no serà així, si l'aparell nerviós directament regeix totes les funcions de l'organisme? A tal riquesa cal atribuir l'extrema dificultat de reconèixer moltes vegades la dolència i les nombroses equivocacions dels metges al qualificar com neurastènics estats de naturalesa completament diferent, i vice-versa. I, si aquests estats varien sobremanera, més varien els mecanismes productors; en altres termes, dos o tres individus presentaran tal vegada igual conjunt de sofriments, però essent la causa d'un desgracies de família, la part pertorbada del complicat engranatge del cos serà diversa que en el segon, malalt per efecte d'una grippe patida, i que en el tercer, malalt per causa d'una anèmia.

Comencem per afirmar que els neurastènics s'agrupen en dugues grans categories: aguts i crònics o constitucionals. Els primers evolucionen ràpidament, amb un mínim de predisposició i curen, mentre que en els segons la dolència dura llarg temps, tenen un grau notable de predisposició, i no curen o curen difícilment. L'agudeses o cronicitat de la neurastenia té importància pel pronòstic o esdevenidor del pacient, però no pels símptomes; aguts i crònics poden presentar i presenten els mateixos.

Els símptomes més freqüents, i que quasi mai manquen, són la propensió a analitzar son estat, la incapacitat pel treball, un estat d'angunia i irritabilitat en l'ordre psíquic, el mal de cap o cefalèa, l'insomni, el vèrtic i debilitat en l'ordre purament nerviós, palpitations, desgana i digestions lentes o pesades en els altres districtes orgànics.

En realitat, aquests individus tenen les facultats intel·lectuals íntegres, encara que es queixin de perdua de memòria, d'incapacitat per l'associació d'idees i de falta de crítica; les llurs queixes procedeixen de què s'agoten desseguida, de què viuen en continua fadiga, de què no saben voler, de falta de memòria y de què no saben concentrar l'atenció, sinó en l'estudi dels propis mals. Una detinguda investi-

gació de llur psiquisme no demostra mai en ells cap perdua, cap signe de veritable dèficit mental i les fobies o idees fixes que a vegades en ells compareixen, són, com veurem en el paragraf destinat a l'estudi de la psicastenía, dolència de la qual constitueixen el símptoma constant, l'índex d'un estat d'angoixa que una circumstancia qualsevol ha fixat amb un ordre de representacions determinades, mai principi de demencia o cosa semblant. Als neurastènics els domina un mal-humor que els fa fins intolerables, odiosos, exigents. La debilitat es tradueix mentalment en una depressió, una tristesa i pessimisme que tot ho tenyeix de negre. La intensa i la hipertròfica consciència de llur estat morbós els ompla d'idees hipocondríiques; els malalts s'imaginin cancerosos, atacats de paràlisis, dels mals més greus i refinats; no deixen en pau els metges, sempre parlen de llurs desordres, van a la visita mèdica amb llargs escrits, on porten anotats llurs sofriments (*L'homme à petits papiers* que deia Charcot), conserven les receptes, canvien continuament de metge i medicines. Existeix una categoria de casos molt difícils, constitucionals, caracteritzats per la intensitat de les idees hipocondríiques; tals individus porten una indumentaria ridícula, van molt tapats, plens de bufandes, miren sempre les portes per temor dels corrents; *Le malade imaginaire*, de Molière, n'és el fidel retrat.

El mal de cap adopta formes variades; ordinàriament els malalts en parlen com d'una opressió, com si quelcom gravités sobre el crani; en ocasions es queixen de sensació de confusió o de pertorbament o de foscor enutjosa; n'hi ha que parlen d'un clau que els atravesca la testa, etc. L'insomni manca per excepció i és penosíssim, i al dematí els neurastènics es lleven afadigats, car no han pogut dormir profundament o s'han despertat massa aviat o la són ha estat agitada i plena de somnis; molts transcorren la nit amb somnis persistents, dolorosos i acompanyats de veritables estats d'ansia: un neurastènic, per exemple, es despertava al poc temps de dormir amb disnea i palpitations i amb la sensació de què li arranquessin el cor; una senyora somiava amb regularitat cada nit que li robaven els seus fills per martiritzar-los. La debilitat motora mai arriba a revestir el caràcter de paràlisis, sinó d'una falta de forces generalitzada a tot el cos; els moviments són lents, fets com per força, però si es repeteixen les comandes enèrgicament o si la necessitat obliga, es veu

desplegar al pacient una força de la qual no se l'hauria cregut capaç. Tampoc és infreqüent la tremolor d'oscil·lacions ràpides i breus, els dolors a diverses parts del cos, al dors especialment, la formigor, el prurit, el fret als peus i l'entorpiment o sensació de tenir esmortuïda una part o l'altra de l'organisme.

Gran és la importància dels símptomes cardíacs i gastro-intestinals. Entre els primers cal citar les palpitations i l'acceleració de l'activitat cardíaca; ambdós fenòmens poden anar units i poden no anar-hi, això és, el malalt pot tenir la sensació de què el seu cor bategui amb més intensitat i freqüència de l'ordinària, sense que la palpació i l'auscultació ho confirmi, i al contrari, com també poden sobrevenir, fins sense causa apreciable, augments extraordinaris del nombre de les pulsacions, les quals passin de 70 o 80 al minut a 120, 150 i a 200, i continuar la persona tranquil·la i atenent a les seves ocupacions. Recordem un cas d'un escultor, home de robustesa excepcional, que a conseqüència de les fatigues i les emocions de tres concursos (era pobre, els treballs duraren catorze mesos, i el vèncer representava tal volta la vida de la seva mare, greument malalta, entre altres coses), presentà un complex caracteritzat per mal de cap, insomni i crisis freqüents, per palpitations, acompanyades d'ansia i dolor a la regió cardíaca i d'un pols de 160 pulsacions per minut; un estat tan molest desaparegué prest amb unes setmanes d'estància al camp i d'ossis petites de bromur potàssic.

Les manifestacions morboses gastro-intestinals més corrents consisteixen en inflor, o opressió penosa de l'estómac, en eructes i gust àcid a la base de la llengua i a la boca després del menjar, i estrenyiment. En les formes serioses les funcions digestives arriben sovint estar molt compromeses, venen nàusees i vòmits, dolors violents, el pacient s'absté de menjar per por al principi, i més envant per veritable desgana, el cos s'emmagreix i les forces generals van minvant. La diarrea, al contrari de l'estrenyiment, sol molestar poc als neurastènics, i, quan existeix, no és estrany que les matèries alvines vagin barrejades amb gran quantitat de mucus i troços de membrana. Apar oportú advertir que els símptomes mencionats, i altres que s'hi podrien afegir, es combinen de maneres molt diverses, i que els suc de l'estómac i de l'intestí estàn a vegades íntegres i altres alterats, sense regla fixa.

Els neuropatòlegs es detenen llargament en descriure altres signes més secundaris d'aquesta neurosis i les seves categories: subneurastenia sexual, cerebral, etc. Aquí és essencial fer notar una vegada més com les manifestacions de la malaltia ofereixen la nota distintiva de no ésser producte d'una lesió material perceptible de l'organisme i llur relació freqüent, no constant, amb estats psíquics conscients o inconscients, freqüent, car hi ha una llarga serie de casos, els dits d'agotament nerviós entre altres, en els quals, amb les recerques més acurades, no s'arriba a vesllumar per suport del mal cap fet subjectiu.

Naturalesa. — El fenomen essencial de la neurastenia consisteix en una anormal excitabilitat nerviosa acompanyada de fatiga anormal també per la intensitat i per la rapidesa amb què s'estableix. Aquestes paraules no tenen el caràcter d'una definició lògica, sinó que representen simplement la base, el denominador comú, l'essència de la malaltia.

Tractament. — La cura dels trastorns morboses no es fa sols amb receptes com se figura la gent i creuen molts metges. Concretant-nos a la neurosis que ens ocupa, basta tenir un xic l'hàbit de pensar, per veure que per aconseguir un èxit positiu o establir almenys un tractament racional, cal escorcollar de primer les condicions que en el cas determinat han produït la malaltia, per després intentar modificar-les o anul·lar-les. Per curar bé, com estimen repetir els clínics alemanys, és necessari *individualitzar*; perquè ¿a qui semblarà possible arribar a la normalitat orgànica seguint la mateixa via en un neurastènic per emocions repetides, en un per anèmia i en un congènit? Desgraciadament, els homes massa sovint fan vera la frase del «Faust»: *on manca el concepte, s'hi posa una paraula.*

Pocs, poquíssims principis generals convenen a la majoria d'aquests malalts. L'ur alimentació es componrà de purés vegetals, llet, ous, verdures, fruites, substancies grasses (mantega, oli, etc.), poca carn i peix, tè i cafè lleugers, amb moderació, i vi poc alcoholitzat, en quantitat escassa durant els àpats; no obstant, en casos determinats s'aconcellaran règims d'hiperalimentació, o règims especials quan així ho requereixi l'estat del tube digestiu. El canvi de població sol exercir beneficiosa influència i de recomanar és la vida de camp a comarques soleiades d'aire pur i fresc, i guardades del vent, del xeloc

especialment. La supressió del treball intel·lectual, extrem obligat del tractament, pot fer bé i pot fer mal; naturalment que haurà de deixar els llibres un estudiant que presenti símptomes cerebrals a conseqüència d'excessos comesos durant els exàmens, però el repòs mental serà perjudicial en tantes altres circumstàncies; ordenar-lo a molts que tenen trastorns sexuals i fins a alguns que els tenen cerebrals, constitueix un absurde.

Sobre la hidroteràpia, el massatge, l'electricitat, els medicaments i el llit no cap donar regles; massa nombrosos són els coeficients de què depèn llur èxit. Les dutxes, que milloren un pacient, pitjoren un altre. Oportú serà el llit per un neurastènic molt dèbil, i dolent per un altre. Alguns, molts, volen curar amb fórmules de ferro, arsènic, quina, etc.; aquests pretenen curar la debilitat nerviosa i a vegades ho coneixen, quan realment manca a l'organisme el ferro o l'arsènic, mes altrament fracassen, quan són diferents les necessitats de l'organisme. I mai s'ha de pendre com guia la Medicina simple de les pàgines d'anuncis dels diaris. Els aixerops, xerigots vitals, i altres específics costosos, responen a idees científiques infantils; car infantil és imaginar-se tractar amb idèntic remei una malaltia multiforme en les seves manifestacions i la seva gènesi.

Mereix comentari particular la psicoteràpia, o tractament per mitjans psíquics, car s'ha volgut fer d'aquest mètode un mètode universal per obra de Dubois i de Lévy entre altres. Segons els psicoterapeutes la neurastenia consisteix sempre en una malaltia psíquica que es corregeix educant la voluntat i la raó. Cert és que tots els metges, i no sols amb la dolència de què are tractem, procuren infondre confiança al pacient, estimular la seva voluntat, escoltar-lo afectuosament i no tirar-li en cara les seves *manies*; en altres termes, és evident que tots fan psicoteràpia sense adonar-se'n tal volta, mes, abans de donar-li un valor absolut, convé reflexionar que la neurastenia no consisteix en les idees fixes, i que si els neurastènics tendeixen a exagerar llurs pertorbacions i a estudiar-les morbosament, això depèn de la constitució de llur cervell. Aquest sistema deixa el cervell tal com era; podrà treure la idea morbosa, el símptoma molest; però, obrant així, sols suprimeix una manifestació externa; per modificar el cervell s'ha de penetrar, en la mida de lo possible, en la intimitat de la dolència i obrar en conseqüència.

Cal advertir que els casos greus no es poden tractar degudament a la casa del malalt, essent necessari seguir la cura a un establiment especial; sols allí es troben reunits tots els mitjans terapèutics: un ambient serè, sedant; l'allunyament de les inoportunes atencions i consells de família i amics; infermers experimentats; instal·lacions hidroteràpiques completes, i completes instal·lacions elèctriques.

HISTERISME

Causes. — Charcot i la seva escola considera l'histerisme com una neurosis essencialment hereditaria, essent els altres factors agents provocadors o ocasionals. Exagerada és tal opinió; no obstant, està demostrat que a l'herència toca una part importantíssima, major que en la neurastenia. Els descendents de progenitors histèrics solen ser-ho des de petits, o almenys llur predisposició és tan gran, que poc basta per fer-los emmalaltir. L'alcoholisme dels pares es resol sovint en els fills en aquesta malaltia nerviosa.

Entre les causes ocasionals les emocions ocupen el lloc primer. A les emocions doloroses repetides, i sobretot, als dolors morals provinents de la maldat humana, cal atribuir la màxima influència deleteria. Tal vegada a aquesta raó cal atribuir l'extraordinària abundància de la malaltia entre el sexe femení i la raça hebraica.

L'instint d'imitació és el culpable de les epidèmies histèriques d'infants o de persones majors. Es repeteixen tots els dies casos de germans o de col·legials emmalaltits per contagi, i la història cita epidèmies esteses.

La misèria fisiològica i les dolències que a ella condueixen, en altres termes, totes les dolències depauperants poden portar a l'histerisme: hi porta l'anèmia, les llargues supuracions, el tifus, etc. Les malalties de l'aparell genital no tenen generalment, amb l'histerisme, la relació estreta que asseguren els ginecòlegs o especialistes en elles; com tampoc la tenen els desordres sexuals, i menys encara amb el sentit de Freud. Els cops, caigudes i traumatismes en general, els abusos alcohòlics, diversos enverinaments i altres factors serveixen també per a posar de manifest la predisposició latent.

Descripció. — El poliformisme de la neurosis que estem descriuint, aconsella l'agrupació dels símptomes morbosos en diverses categories.

Comencem per descriure els motors, i entre ells, en primer terme, les convulsions locals o generals. Curiós és conèixer el *gran atac histèric*. El gran atac és un producte artificial de l'ambient de la Salpetrière, que no s'observa quasi mai entre pacients indoctes no influïts per la suggestió inconscient del metge i d'altres malalts; la ment genial de Charcot creà a la Salpetrière un veritable planter d'histèrics, i precisament aquest detall concret és un dels detalls més demostratius de l'artifici de l'histeria tradicional.

En el període d'imminència de l'accés, i en els casos greus fora d'ell, se'l pot provocar oprimint certs punts especials, com l'ovari, l'epigastri, etc. L'accés va precedit mantes vegades de certs fenòmens, sempre els mateixos per cada individu: l'*aura*, consistent en malhumor, malestar general, mal de cap, sensació de constricció al voltant del coll (*bola histèrica*) i molt més encara. En l'atac propiament dit, cal distingir la primera *fase epileptoide*, la segona de les *contorsions*, de l'*acrobatisme* o del *cloronisme*, la tercera de les *actituts plàstiques* o *passionals*, i la quarta del *deliri*. En el període epileptoide, de pocs minuts de duració i semblant a la crisi epilèptica, el malalt es *deixa caure* amb el cos en contracció, sense fer-se mal ni perdre del tot la consciència, com succeeix en la dolència citada; la rigidesa dura breus moments, per transformar-se en convulsions variades, sovint rítmiques i lentes de les diverses parts del cos, que terminen amb una respiració profunda i rumorosa. Sobrevé després el període del *cloronisme*, caracteritzat per la riquesa i fantasia de les contorsions; bé el cos s'incorba en arc de cercle, bé s'agita en moviments estranys exagerats del cap, de les extremitats, de la pelvis, bé es torna com un capdell, i els pacients solen cridar, blasfemar o esclatar en rialles o plors espasmòdics. Passat un temps variable d'aquesta orgia muscular, el pacient pren variades *actituts plàstiques* o *passionals*, en relació amb alucinacions sensorials o amb la visió d'algún succés passat. El tercer període, és el de la ira, de l'amenaça, de l'amor, de la pietat. Llavors, entra la fase del *deliri*, deliri tranquil, en el que expressa idees variades i que constitueix un trànsit a la normalitat. La duració, intensitat i nombre dels accessos canvia moltíssim, i, general-

ment, al contrari de l'epilepsia, es recorden més o menys, ordinàriament be.

Ja hem advertit que la realitat no mostra atacs tan clamorosos en malalts lliures d'estranyes influències; tenen, en canvi, tremolors, crisis convulsives generals o parcials de poca importància; es tiren sobre el llit i no volen parlar, esclaten a riure o plorar espasmòdicament, o presenten altres fenòmens semblants.

No existeix trastorn del qual estiguin exemts els histèrics. Freqüents són en ells les contractures, ço és, les contraccions llargues i violents d'una part de l'organisme que en certs casos s'inicien brusquement i en altres venen després d'atacs convulsius; tals contractures ataquen les extremitats més que el tronc, la seva distribució és molt variable, i a vegades simulen perilloses afeccions orgàniques. Si comuns són les contractures, no ho són menys les paràlisis, que mai es fixen en múscles isolats, sinó en segments dotats de certa individualitat, als braços, a les cames per exemple, o en aquells orgues coordinats per l'exercici de funcions importants, com la de la paraula (el mutisme i la afonia histèriques no són símptomes estranys); les paràlisis sovint compareixen instantaniament, i per una causa psíquica, una emoció intensa o cosa semblant.

Nombrosos observadors han comprovat la intervenció preponderant senyalada per Babinski dels exàmens mèdics imperfectes en la gènesi de les perturbacions sensibles histèriques. Amb gran freqüència tenen insensible al dolor algú districte orgànic, *anestesia dolorífica*; si llavors s'atravessa la pell amb una agulla, el pacient sols adverteix la sensació de contacte. També a vegades són insensibles al calor, al fret, a la pressió, al contacte i els mateixos sentits específics, vista, oït, olfat i gust, poden estar pertorbats, patint així de ceguera total o parcial, de sordera, etc.

S'atribueixen a l'histerisme, a més, certs fets d'anèmia i hiperèmia cutànies, amb termes diferents, de palidesa i vermellor de la pell, hemorràgies, augment i disminució de la secreció urinària, de la saliva o del suor, desgana, vòmit, trastorns variats de la menstruació i una forma particular de febre, molt rara però certa, malgrat la neguin distints autors. És discutibilíssima la naturalesa de tots aquests fets, i probablement alguns d'ells pertanyen a una i qui sab si a varies dolències diverses mal conegudes.

El psiquisme dels histèrics presenta una fesomia pròpia, més característica que les perturbacions anteriors. En aquestes són ja evidents la teatralitat, l'origen emocional freqüent i la facilitat amb que les modifiquen variats estímuls externs, ço és, particularitats totes en relació, no amb l'intel·ligència, sinó més tost amb el caràcter i la conducta; intel·lectualment els histèrics són sovint persones ben vives, si bé la dolència també es troba a vegades en deficientes i fins combinada, mai confosa amb formes mentals que condueixin a la demència. El *caràcter histèric*, així es diu tècnicament, resulta l'efecte d'una atenció dirigida amb preferència a l'observació del món intern, de l'humor inestable, de l'egoïsmes i de la suggestibilitat; els histèrics estàn mancats de poder innibitiu, és a dir, del poder de frenar llurs propis impulsos: són volubles, intrigants i simuladors, propensos als accessos d'ira, de joia i de por (la violència de tals explosions afectives els porten alguns cops a estats passatgers d'incoherència), de voluntat dèbil en quant es refereix a la inervació orgànica, però dotada d'energia sorprenent si han d'arribar a aconseguir un fi a ells car; la suggestió fa en ells presa fàcil, segura, i la idea suggerida o autosuggerida tendeix a modelar llurs actes. No és de meravellar, per consegüent, que llur conducta sigui a vegades admirable i altres insuportable, i que la rapidesa amb què es succeeixen els canvis sobtats sigui tal com si la individualitat psíquica no fos una, sinó composta de dugues o més diferents.

En algunes ocasions, en certs estats de sonambulisme, associats generalment als atacs convulsius, el desdoblament de la personalitat pot ésser complet i el pacient mostrar-se completament canviat. Durant l'estat de sonambulisme (1) l'individu porta a terme accions complicades que demostren gran finesa de sentits, i si bé generalment son aspecte sol ja demostra que es troba sota l'imperi d'un deliri, es refereixen també casos de persones que passaven per dugues condicions diferents: Charcot mostrava en les seves lliçons una persona que vivia en l'estat o condició núm. 1 i en el núm. 2, no recordant en

(1) Amb el nom de sonambulisme es coneixen, a més, aquells episodis estranys, durant els quals les persones s'alcen del llit i efectúen actes distints, com caminar, sense recordar-se'n al llevar-se.

cada un d'ells lo succeït en l'altre; Azam conegué una dona que en l'estat primer era seriosa i treballadora, i en el segon alegre i perezosa.

Cas particular de l'histerisme sol ésser la hipnosis. Nomena's hipnosis o hipnotisme ço que abans es deia magnetisme, un estat morbós particular, semblant al somni fisiològic, i que presenta com a característica l'extraordinària suggestibilitat. A aquest estat i a altres manifestacions histèriques cal assimilar les antigues pràctiques de les sibiles, màgics i pitonisses.

L'hipnotisme es provoca impressionant al malalt, assegut en posició còmoda, mitjançant un objecte relluent que l'hipnotitzador li fa fixar, invitant-lo a dormir, manant-li, tancant-li les parpelles amb els dits, passant-li la mà lleugerament i sempre en la mateixa direcció davant la cara, per tots aquests procediments reunits o per altres consemblants. Lo essencial consisteix en fer sorgir en l'individu la idea de la son; llavors els sentits es tanquen, la consciència es restreny, i les representacions mentals suggerides pel metge, fins cert punt, poden influir sobre la voluntat i determinar sos actes. Per despertar-lo, basta bufar-li a la cara o ordenar-li imperiosament que desporti.

Amb delimitació imprecisa l'estat hipnòtic es manifesta en tres períodes successius: l'*estat catalèptic*, en el qual la mirada permanece fixa, el cos immòbil com una estatua i els membres romanen en la posició en què se'ls deixa; l'*estat letàrgic*, en el qual els ulls estàn tancats o semitancats, els múscles flàcids, la sensibilitat apagada; i el *sonambúlic* caracteritzat per l'abolició de la sensibilitat dolorífica, per la vivesa de l'activitat sensorial i per la facilitat amb que l'hipnotitzat sofreix la suggestió.

No es cregui, açò no obstant, en les meravelles que la ignorància supersticiosa atribueix a l'hipnosis; l'experiència ha demostrat com intervé la farsa en els experiments públics dels hipnotitzadors professionals. La hipnosis és capaç de fer desaparèixer una paràlisi o algún altre trastorn histèric; pot servir per a descobrir els complexos subconscients del malalt (Freud al principi l'aplicà); pot modificar l'ànim i certes idees malaltiques; mes no pot obligar amb suggestions a llarg plaç a cometre actes contraris a la consciència pròpia, crims per exemple, ni pot canviar una persona normal en un canalla, ni

aconseguir els resultats que pregonen els llibres pseudo-científics o els professionals de cada dia.

En el curs de l'histerisme, bé espontaniament, bé per suggestió, surgeixen en ocasions altres episodis: la catalepsia, la són histèrica o letàrgica i les fugues. En el grau màxim, en la primera manifestació de la hipnosis, com ja s'ha dit, la musculatura del cos permanece llarg temps en qualsevol posició per molesta que sigui, i es veuen els pacients hores i dies amb els ulls tancats o oberts, i si oberts, sense expressió, com en un somni; la consciència pot estar íntegra, car nombrosos malalts contenen que ho sentien i comprenien tot, però que no es podien bellugar ni parlar. L'ensopiment dura a vegades molts dies; consisteix en una són profunda, i va seguida d'amnesia, ço és, d'oblit de lo succeït durant ella. Es coneix per automatisme ambulatori o fugues a casos determinats, en els que el subjecte, impulsat per un potent motiu intern, abandona sa casa, emprèn viatges i es mostra normal en apariència, però en realitat viu com en un somni, i conserva després un pal·lidíssim record de lo passat.

L'estat nutritiu de tals pacients, en apariència pot ésser bo, però generalment és deficient, i les investigacions acurades dels processos nutritius i de la sang ho confirmen.

En circumstancies excepcionals, la histeria evoluciona en una forma aguda en poques setmanes; quasi sempre segueix un curs llarg, crònic, dura anys i anys, i resisteix el tractament o desapareixen les manifestacions per retornar després.

Està estesa arreu-arreu; no hi ha raça o poble que n'estigui lliure; es veu en totes les edats, bé que ordinariament comença a l'època de la pubertat, i cessa al presentar-se l'evolució senil, preferint d'una manera exclusiva el sexe femení.

Naturalesa. — Pocs casos hi ha en la història de la moderna Medicina tan curiosos com l'histerisme, car no solament han canviat les idees sobre aquesta malaltia, sinó que, en relació amb aquest canvi, ha canviat també la mateixa malaltia. Lo succeït amb l'histerisme és una altra confirmació de la profunda veritat de ço que Eugeni d'Ors en diu *actitut irònica* de l'enteniment.

Ultra mesura complicat és establir la nota o notes característiques d'aquesta neurosis, la seva natura. Que l'histerisme sigui una

malaltia psicògena, sembla cosa evident, però afirmar-ho és afirmar massa poc, equival a no dir res, perquè de gènesi psíquica és moltes vegades la neurastenia i ho són altres dolències.

Ni els fenòmens histèrics haurien de considerar-se, com pretén Oppenheim, una exageració morbosa dels fenòmens normals que acompanyen els estats emotius, efecte de la suggestibilitat augmentada, ni, com Ziehen, un producte de l'augment anormal de l'activitat de les representacions amb tonalitat afectiva, latent a vegades, i coexistent amb debilitat de les no-afectives, car, si bé les representacions fortament emocionals són sovint causa de la neurosi, també és cert que en mantes ocasions és impossible descobrir qualsevulla representació, ni sisquera la identitat dels símptomes amb les manifestacions orgàniques dels estats afectius; la hiperestèsia de la planta del peu mai ha exterioritzat cap emoció, i un nen de vuit anys la presentà dos dies després d'una crisi convulsiva, i d'haver-se trobat a casa del metge amb un altre nen que la patia per efecte d'una neuritis.

Ni les idees de Grasset, ni les de Pierre Janet, satisfàn un esperit reflexiu; a massa malalties són aplicables. Janet qualifica la histeria com una malaltia per insuficiència cerebral, el principal caràcter de la qual estaria constituït per un debilitament de la facultat de síntesi psicològica. Grasset aplica a aquest cas la seva coneguda hipòtesi del psiquisme inferior i superior; l'últim seu dels poders intel·lectuals superiors, de la consciència, de la llibertat i l'inferior dels processos sensorials (recepció de les impressions externes visuals, tàctils, etc.), dels processos motors i dels del llenguatge. Els centres nerviosos, on tenen lloc els processos psíquics inferiors, estan relacionats entre sí per multitud de fibres nervioses i units d'igual manera amb els altres centres nerviosos, on tenen lloc els processos psíquics superiors; Grasset compara aquests centres a una piràmide, la base de la qual, poligonal, comprèn els centres inferiors, mentre que el vèrtex està ocupat pel centre superior, el centre O, com ell el nomena. Els centres inferiors poden treballar, i l'individu pot veure, parlar, caminar sense el control del centre O, de la consciència; talment succeeix en el sonambulisme, en l'histerisme, i en altres casos.

En les nombroses temptatives mencionades hi ha, sens dubte, elements reals, però totes elles són incompletes, i contentar-se'n fóra contentar-se d'apariències. Per desentranyar satisfactoriament el

caràcter de l'histerisme caldrà abans delimitar-lo amb suficient aproximació. A Babinski no l'ha espantat lo ardu de l'empresa, i ell, que és un dels deixebles que de Charcot, el creador de la histeria tradicional, més brillants i treballadors, l'ha demolida després amb la crítica més severa. Pel famós neuropatòleg de París, sols són histeries aquells fets patològics que la suggestió produeix i que ella o la persuasió poden fer desaparèixer o els trastorns a ells subordinats; els restants fets no són de naturalesa histèrica; la nomenada *gran histeria*, amb les seves convulsions clamoroses, amb les anestesies variades, amb les equimosis, seria un resultat concorde de la suggestió del metge i del malalt, i ell, a fi d'acabar amb el passat, proposà a la Societat de Neurologia de París, al donar compte en 1908 de les seves opinions, substituir el nom d'histerisme pel de *pitiatisme*.

És probable en veritat que vagi confosa amb l'histerisme alguna altra neurosis; la multiformitat sintomatològica histèrica és massa complexa en la seva gènesi i en els seus elements per respondre a una unitat interna, mes la concepció de Babinski apar unilateral; histerisme i suggestionabilitat no són una mateixa cosa, i, en resum, gratuït és suposar sota diversos signes histèrics una suggestió inspiradora conscient o inconscient.

Tal volta la explicació psicològica de l'histerisme es trobi en la tendència que ofereixen certs psiquismes individuals al predomini quasi absolut d'una representació o petit nombre de representacions afins. Aquestes representacions tindrien d'una part per llur colorit efectiu i principalment per debilitat dels freus inhibidors, la propietat de reflectir-se sobre l'organisme, de passar a l'acte ràpida i tenaçment.

De totes maneres noves i minucioses recerques es necessiten, per poder dir quelcom més que fantasies, jocs de paraules o explicacions parcials. Sorpreses ha donat i donarà l'exploració metòdica del subconscient, és a dir, del conjunt de representacions que no està present al nostre esperit, malgrat d'ésser-hi i d'operar. Forçós és recordar, a l'arribar a aquest punt, les observacions i teories de Sigmund Freud. Se gons Freud, les perturbacions histèriques sobretot, mes també algunes neurastèniques i fins certes formes de bogeria, provenen del conflicte de la consciència del pacient amb determinades tendències instintives o en complexes d'idees o records dotats d'extraordinària tonalitat

afectiva. Les anomalies de certs instints serien la causa d'aquelles dolències; els conflictes amb les seves barreres naturals o inhibicions, pudor, compassió, etc., terminen a vegades amb la transformació de la primera amb energies emocionals o intel·lectuals superiors, però més sovint la seva imperfecta repressió produeix l'acumulació en els plans subconscients de l'esperit d'energies que arriben a trobar una via anòmala de fugida, donant lloc al símptoma morbós. Tal ve a ésser, resumida esquemàticament i també incompletament per necessitat de les coses, la teoria de Freud. Son procediment original, el *psico-anàlisis*, consisteix en referir el subjecte d'experimentació a l'experimentador invisible des d'una habitació estant, tranquil·la, silenciosa, les seves interioritats, sos somnis especialment; l'últim, mentrestant, dirigeix hàbilment la confessió mitjançant preguntes i observacions, i procura descobrir els complexes actius, i d'aquesta manera explorar el subconscient. L'admirable talent i l'admirable habilitat de Freud han inventat un mètode, amb el qual, com és bo de veure, mai es pot estar segur de la veritat dels resultats; evident és que amb ell es penetra fonament dins el psiquisme, però en una forma que porta anexa una suggestió inevitable sobre persones de sí fàcilment suggestionables. D'altra part, l'instint sexual, que és un dels poderosos en l'home, no és l'únic; i si en determinats casos resultarà exacte el mecanisme causal de Freud, en la immensa majoria és completament gratuït.

Tractament. — L'histerisme és sovint difícil de curar, però no tant de prevenir. Un tractament oportú contra la nerviositat, és d'eficàcia profilàctica o preventiva ben demostrada contra l'histerisme. Aquí afegirem, únicament, que s'ha de tenir especial esment en habitar els infants neurastènics a l'observació objectiva, a ocupar-se del món exterior, a conrear llurs sentits i entretenir-se amb estudis botànics, en el jardinatge o en altres ocupacions sensorials. S'han de fomentar en ells, des de petits, els sentiments altruïstes, combatre l'egoïsme, vigilar llurs lectures, prohibir-los els teatres i els cinematògrafs, i evitar en lo possible, allò que pugui excitar ultra mesura llur fantasia.

Una vegada iniciat el mal en aquesta neurosi, com en la neurastènia, el primer ofici del metge serà descobrir la causa, les condicions genètiques; sense aquest treball preliminar fóra debades la seva obra.

Es tractaran així, degudament, l'anèmia, la clorosis, la intoxicació alcohòlica o de plom, les afeccions digestives o intestinals.

Les afeccions genitals mereixen alguna consideració especial. Ja hem advertit que el nexa entre elles i la histeria és sovint il·lusori; per açò i per lo perniciós del cloroform en tals malalties, convé prescindir dels tractaments ginecològics, no absolutament necessaris, llargs o d'efecte insegur, sobretot si requereixen l'anestèsia, i obrar en els casos senzills segons les particulars condicions psíquiques de la pacient.

Els recursos psíquics, la psicoteràpia, constitueix importantíssim element de la cura. El metge s'ha de guanyar la confiança del histèric, li ha d'inspirar la seguretat de l'èxit, i mai ha de burlar-se o despreciar els seus trastorns. El metge s'ha de convertir en son guia, ha d'exercitar una veritable acció pedagògica, ha de penetrar manyosament en la seva intimitat, i ha de fortificar la seva energia interior. El metge s'ha d'aprofitar de la maleabilitat psíquica de tals malalts i de llur suggestibilitat, a fi de corregir llurs anormals desviaments. Això no vol dir que la hipnosis sigui el mètode terapèutic preferible, al contrari, en la gran majoria de casos és no sols superflua, sinó fins perjudicial, car es tradueix en un debilitament de la voluntat, la qual s'acostuma més i més a moure's, no en virtut de la seva pròpia força, sinó en virtut d'impulsos externs, comunicats de manera antinatural. Són les sorgents pròpies de la vida interna, les que cal enrobustir i canalitzar; en tal cosa estriba precisament el valor terapèutic del treball físic. Existeixen a Alemanya, gracies a la iniciativa de Mobius, diversos establiments mèdics dedicats a la cura de les malalties nervioses per tal medi. El treball es el sobirà ordenador del sistema nerviós, sobretot, el jardineratge, la fusteria, l'ebanisteria, el treball manual en una paraula. No cal dir que el treball s'ha d'elegir segons les aficions i les forces de cada qual, que s'ha de dosificar convenientment, i recomanable és variar-lo de tant en quant.

Als atacats d'aquesta neurosis sol ésser necessari com a cap altre llur trasllat a una casa de curació aposta. No imaginem les famílies, a l'oposar-s'hi, el mal que fan als pacients, car l'allunyament sol de l'ambient ordinari, causa sovint provocadora de l'afecció i altres vegades mantenidora per l'importunitat dels estímuls, es resol freqüent-

ment amb la cura o millora almenys de l'histèric, d'una manera especial quan es tracta d'infants.

El tractament detallat dels símptomes isolats, és més propi d'un llibre per a tècnics. Aquí sols direm que durant els atacs convulsius no es consolarà el malalt ni se li mantindran fermes els membres, al contrari, lo millor és no cuidar-se'n, retirar quants d'objectes puguin danyar-lo, i esperar amb paciència l'agotament de les convulsions. En certs casos cessen en virtut de la pressió sobre la regió ovariàica, aplicant al pacient una dutxa freda.

PSICASTENIA

Causes. — Aquesta dolència es presenta sempre en persones dotades de forta tara hereditària; clars, claríssims i lleugers, a més, són els casos en què l'adquireixen persones d'ella exemptes.

Descripció. — Als psicastènics sovint la gent indocta els nomena boigs, si bé llur consciència es manté sempre clara i llur personalitat íntegra, car així és la gent un xic fantàstica: estima veure la bogeria on no hi és, i s'entossudeix en no veure-la allà on hi és.

La psicastènia (paraula que contra ço que molts creuen no procedeix de Paul Janet, sinó de Benedikt; Paul Janet únicament l'ha divulgada) és una dolència d'individualitat indubtable, sense que res signifiqui en contra trobar-la tantes vegades en un mateix individu associada amb la neurastènia o amb l'histerisme. Ja hem advertit que les neurosis, i àdhuc totes les malalties, poden coincidir, i pràcticament coincideixen, en un mateix subjecte en nombre de dugues o major, donant naixement a un conjunt híbrid; no és estrany que un diabètic pateixi a l'ensem un tifus o l'histerisme o que un histèric sigui psicastènic.

La personalitat psíquica característica de la malaltia, es manifesta en organismes en els quals és habitual la sensació de fatiga continua o impotència motora, idèntica a la presentada pels neurastènics, el mal de cap, i la rapidesa i intensitat dels fenòmens vasomotors. Els psicastènics són inclinats als somnis llargs i penosos i als pesombres (*pesadilles*), són d'una emotivitat extrema, escrupulosos,

de voluntat oscil·lant, instable, tímids, porucs, de caràcter marcadament egoïsta, amb tan viu instint de contradicció, que difícilment es dobleguen ni al raonament ni a la suggestió, i amb una mena d'incoercibilitat com a condició integrant de llur ésser (Tanzi parla de diàtesis d'incoercibilitat), això és, amb un debilitament del poder, en virtut del qual suprimeix la consciència les idees estranyes, perturbadores de son treball, i, en general, totes les representacions no desitjables. Un anàlisi psicològic més refinat hi descobreix ultra lo dit, l'atenció de tipus intern, una real polarització del psiquisme cap al propi món, a l'interior, i un desinteressament del món sensorial, i no sols això, sinó també un absorbiment pel passat, per lo ja viscut, una fantasia vivíssima, prepotent, i una dificultat a vegades enorme a contenir l'activitat motora, en altres termes, a no traduir pensaments i imatges en les accions que en són la natural conseqüència, o en altres d'ordre defensiu o antagonista com més envant explicarem.

Convé, ara, descriure amb algún deteniment els elements principals de la psicastenia, els símptomes que són almenys d'aparència més vistosa i esclatant. Són de tres ordres, ideatiu l'un, l'altre afectiu, i l'altre vaso-motor, i es combinen en mesura variable segons els casos.

L'element ideatiu consisteix en les nomenades idees fixes o obsessions. Reben aquest nom les idees que, no sorgint en la consciència per l'ordinari mecanisme de l'associació, ixen de l'inconscient d'una manera improvisa, hi romanen malgrat els esforços per refusar-les, i dominen la ideació fins al punt de què reconeguent clarament l'individu la presència dins son jo d'un factor molest, foraster, *déplacé*, no consegueix deslliurar-se'n. Cal tenir ben present que la intel·ligència permaneceix íntegra, que sovint és aguda i penetrant; que el pacient té la clara visió del destorb que en el fil lògic del pensament representa les idees sobtes, i que, per consegüent, aquesta no influeix en la correcció i perspicàcia del raonament; precisament aquest distintiu la separa netament de les idees delirants, que són cregudes i formen part del patrimoni mental del subjecte. El to morbós a tals representacions, el dóna, no el fet de llur presència, sinó el de llur persistència inútil, semblant a la d'aquells insectes que rondinen incansables al nostre davant i jamai s'allunyen.

El contingent de tals representacions sol ésser el mateix per cada malalt o es restreny a un cert nombre d'idees estretament relaciona-

des entre sí, però canvia d'una manera ilimitada amb els diferents individus. En certs casos (*fol·lia del per què*) es tracta d'interrogacions inagotables respecte a la raó de qualsevulla sensació, de qualsevulla record: per què succeeix això? què significa això altre? per què se'n va aquell? per què no se'n va? etc.; en altres, el pacient ha de comptar forçosament (*fol·lia aritmètica*) les finestres del carrer per on passa, les portes de la casa o els botons dels vestits o les rajoles del paviment; en altres, apenes entra a una iglesia o diu una pregaria li compareixen idees obscenes o sacrílegues; n'hi ha que pateixen l'obsessió de proposar-se sempre problemes trascendentals respecte a Déu per exemple, o als destins de la humanitat (*fol·lia metafísica*), n'hi ha que sempre temen (*fol·lia del dubte*) haver-se oblidat quelcom, de tancar la porta al sortir de casa, de firmar les cartes i coses semblants; tants de col·leccionistes maníacs, que diuen, col·leccionistes de botons, de capces de mistos, de quadres, són obsessionats.

En el camp de l'afectivitat és d'observar l'estat d'íntima por, l'ansia, l'angoixa, el dolor que acompanya les idees fixes, i pren en ocasions tal intensitat, que les fa passar en segon terme. Els malalts descriuen aquest estat com una sensació penosa localitzada al cor, com un desmai, com si els manqués la respiració, com si el cor s'aturés, com si se'ls posés un nus a la gola, i en altres faisons diverses l'angoixa és alguna volta tan gran, que els fa caure sense sentits. Quan decididament predomina tal anormal manifestació de la vida emotiva, les obsessions solen nomenar-se *fobies*. L'*agorafobia*, una de les més freqüents, és la por que invadeix certes persones quan han d'atravesar soles una plaça, una esglesia o un altre espai gran; la *claustrofobia* és la por de permanèixer en locals tancats; l'*astrofobia* és la por dels temporals; la *mirofobia* (*délire du toucher*) o temor d'embrutar-se. L'ansia morbosa no es presenta mai sola, sinó junt amb la representació, i com son efecte aparent en les obsessions simples d'una manera més o menys lenta i en les fòbiques ràpidament i ja amb forta intensitat.

L'excitabilitat vaso-motora corre paral·lela amb l'emotiva; la cara esdevé vermella o horriblement pàl·lida, se seca la boca, i una suor freda cobreix el cos. Qui ha vist un cas així, no l'oblidarà. Molt corrent és una forma en la qual aquests fenòmens, l'*eritrofobia*, això és, la morbosa por de ruboritzar-se amb el malestar que acompanya

el fet o el sol pensament i la facilitat extraordinària de que ell succeeixi. Altres fenòmens orgànics són molt inconstants; entre ells cal comptar l'augment en la freqüència del pols i de la respiració, la necessitat d'orinar o defecar, el tremolor, la necessitat de moure's i algú menys interessant.

No és rar que les obsessions donin naixença a altres idees per via d'associació que prenen també caràcter obsessiu. Les representacions per contrast en són un dels casos més curiosos i més freqüents, i a vegades el pacient mateix les cerca per així eliminar la primitiva obsessió. Recordem una senyora de mitja edat, cultíssima, la qual començà pensant que son fill era deforme, i li venien a la ment distintes deformitats per separat sense creure-ho i sofrint horriblement per la persistència de la idea; a ella volgué oposar com medi curatiu la contrària, que son fill era bell, i a cada deformitat la bellesa contraposta; mes, aviat, també aquestes representacions mentals prengueren un caràcter incoercible i obsessiu i la malalta es trobà pitjor.

La deficiència del poder inhibitiu sobre els propis pensaments, repercuteix sobre l'acció. Les idees fixes es solen convertir en els moviments corresponents, es resolen no poques vegades en impulsions veritables, i amb la particularitat que únicament així obté l'individu relativa tranquil·litat; fins existeix una categoria d'obsessions, les *impulsives*, que ofereixen com nota peculiar la tendència a l'acte, i talment són la *cleptomania*, inclinació irresistible al furt, l'*obsessió suïcida* i l'*homicida*. Cal observar que, generalment, vénen executades les accions indiferents socialment, quasi mai les perilloses o castigades pel Codi. Sovint els fenòmens motoris, paraules, actes, etc., tenen la significació de defensa o són produïts per idees derivades; per aquests motius es renten continuament els qui tenen l'obsessió de la brutor, o fan gestos a manera de tics altres malalts per no caure en determinades accions, o repeteixen sempre oracions o jaculatories alguns escrupulosos. Una bona pagesa, a conseqüència d'haver presenciada la mort d'una persona volguda, sota d'un carro, esclafada, no pogué excloure més el temor o fobia de trobar-se a les mans o de posar-se en contacte d'alguna manera amb òssos humans o sang; aviat començà a fer gestos amb la mà per separar-los i es rentava fins a plomar-se les mans, i se li presentaven estats d'angoixa imponents; aquesta dona, no obstant, comprenia bé l'inconsistència de sa por,

i de cap manera un observador l'hauria confosa amb les altres boges del Manicomi de la Santa Creu, on residí uns anys hospitalitzada.

La malaltia ataca tant als homes com les dones, i a vegades fins als infants, essent llavors d'especial gravetat; l'afavoreix la debilitat i l'insomni pertinaç, i quasi sempre fobies i obsessions compareixen, súbitament, sense preparació apreciable, si l'observador no es un psicòleg intel·ligent en aquestes matèries. La seva evolució és variable; esdevenen empitjoraments i millories, mes la curació resulta per desgracia, en molts de casos, difícil o impossible; persones hi ha que aprenen a dominar les explosions d'ansia o dolor i a prescindir de les obsessions, de tal manera, que qui no ho sàpiga, mai endevinarà llurs idees.

Naturalesa. — Molt s'ha divagat sobre la naturalesa de la neurosis que ens ocupa. Segons certs psiquiatres és ideativa, i dels trastorns ideatius s'origina; i segons altres, neix de la pertorbació afectiva, i en ella radica son fonament. Dels primers, són Griesinger i Tamburni, i dels segons, Pitres, Rigit i de Sanctis. L'il·lustre neuropatòleg alemany Oppenheim, separa, en canvi, les fobies de les obsessions, atribuint valor primordial a l'element intel·lectual en les segones i a l'afectiu en les primeres. Totes aquestes teories deixen fora gran nombre de casos, i més que totes en deixa, car sols respon a una restringidíssima categoria, l'explicació sexual de Freud ja indicada pàgines enrera.

Pierre Janet, que tant s'ha ocupat de l'argument, conclou que essencialment consisteix la psicastènia en una insuficient percepció de lo real i en un rebaixament de la tensió psicològica per ella necessària. A dir veritat, al psicastènic, a l'agorafòbic per exemple, a qui pateix qualsevol obsessió, no li manca l'exacta percepció de la pròpia situació, ans al contrari, ell està convençut de lo immotivat de la fobia, de lo absurde de l'idea, de què ni una ni altra són adequades al moment present de l'esperit; ell sent vivament la intrusió de la idea forastera, mes ambdues coses sobrepassen la seva activitat i dominen son voler. En una originària incapacitat de decisió cal buscar probablement la raó d'ésser de la psicastènia. ¿Què són els dubtes, els escrúpols, els continuats remordiments, tant si s'obra com si no s'obra en un determinat sentit, sinó una palpable conseqüència d'una feblesa de la voluntat? mai es presenta aquesta neurosi en persones verament

autònomes, acostumades a la decisió. Examinant la contextura psíquica dels psicastènics s'hi troba sempre l'abulia com nota característica, i es troba, a més, el començament de la gestació de les idees fixes i obsessives en circumstancies particulars de la vida del pacient impregnades de forta tonalitat emocional; comptadíssimes són les vegades que el desordre sorgeix brutalment, sense preparació de cap mena; cal per això un psiquisme de voluntat particularment inconsistent, puix la possibilitat de l'existència d'obsessions en persones verament sanes, normals, s'ha de rebutjar com una de tantes fantasies que omplien i omplen encara la Medicina nerviosa.

Tractament. — Per curar la psicastenia és precís il·luminar acuradament el mecanisme morbós en cada cas, descobrir la via de formació de les associacions patològiques i desfer-les pacientment per la persuació o la suggestió, per la persuació preferiblement. Clar és que tal cosa jamai la conseguirà el metge si no compta amb la confiança plena del malalt, amb coneixements pregons i segur instint psicològic.

Al mateix temps s'ha de prescriure un règim de vida tranquil i reparador i la correcció de tota pertorbació orgànica que pugui ésser la base de la malaltia, sigui l'anèmia, sigui la debilitat general,

Moltíssim serveix aquí com en les altres neurosis l'acció reguladora del treball: de l'agrícola, del de fusteria, del dibuix, brodat, etc.

El gravat que il·lustra la coberta d'aquest volum representa un cas d'histerisme al punt d'iniciar-se les visions al·lucinatòries, i és tret de l'obra de S. Ottolenghi i S. de Sanctis «Trattato pratico di Psichiatria».

OBRES PUBLICADES

1. — OCEANOGRÀFIA, per JOSEP MALUQUER, Enginyer, Secretari de la Junta de Ciències Naturals de Barcelona.
2. — RESUM DE GEOGRÀFIA D'EUROPA, per JOÀN PALAU VERA, Doctor en Filosofia i Lletres.
3. — NOCIONS DE LITURGIA CRISTIANA, per J. TARRÉ, prevere.
4. — RESUM D'ASTRONOMIA, per E. FONTSERÈ, Professor a la Facultat de Ciències de Barcelona.
5. — EL RADI, per ESTEVE TERRADES, Membre de l'Institut.
6. — LA NEUROSI I ELS NEURÒTICS, per J. ALZINA I MELIS, Director del Manicomi de la Santa Creu.

EN PREMSA

- UNA VISITA AL MUSEU DE BARCELONA, per J. FOLCH I TORRES, Bibliotecari del Museu.
7. — LA PREHISTORIA, per P. BOSCH GIMPERA, Professor a la Facultat de Filosofia i Lletres de Barcelona.
8. — NOCIONS DE LITERATURA LLATINA, per CARLES RIBA, Doctor en Filosofia i Lletres.
9. — LA PEDAGOGIA EN LES ARTS DEL DIBUIX, per FRANCESC GALÍ, Director de l'Escola dels Bells Oficis.